

อภิปรัชญากับการค้นหาความจริงทางวิทยาศาสตร์

Metaphysics and Foundations of Scientific Search

พระมหาศาล สุภรเมธี^๑

พระมหาประภาส แก้วเกตุพงษ์^๒

พระครูวินัยธรธรรมรัตน์ เขมธโร^๓

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอภิปรัชญาซึ่งเป็นปรัชญาบริสุทธิ์สาขาแรกที่เกิดขึ้นมาในโลก ผลจากการศึกษาพบว่า อภิปรัชญาเกิดจากความประหลาดใจและความสงสัยของมนุษย์โบราณที่มีต่อปรากฏการณ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์นี้เอง ทำให้มนุษย์ต้องสืบหาความเป็นจริงเหล่านั้น ซึ่งคำตอบที่ได้อาจถูกบ้าง ผิดบ้าง จนในที่สุดก็ได้คำตอบที่ถูกต้อง เรียกว่าความรู้ทางอภิปรัชญา แม้จะแยกย่อยเป็นจำนวนมาก แต่อยู่ในขอบเขตของสาขาใหญ่ๆ ๓ สาขาของอภิปรัชญา คือ สสารนิยม จิตนิยมและธรรมชาตินิยม อภิปรัชญาถือว่าเป็นหลักของโครงสร้างวิชาปรัชญา จำเป็นต้องยึดโครงสร้างอภิปรัชญาเป็นหลักสำคัญส่วนประกอบของสิ่งทั้งหลายก็ดี โครงสร้างของเอกภพกายภาพก็ดี ไม่ใช่ปัญหาที่อภิปรัชญาจะพึงตอบเสียแล้ว แต่เป็นหน้าที่ของศาสตร์ทางประจักษ์ ได้แก่ ฟิสิกส์ ดาราศาสตร์ เป็นต้น ศาสตร์เหล่านี้มีหลักการพิเศษ ไม่ใช่ใช้วิธีการคาดคะเนความจริงและการใช้เหตุผลตามวิธีตรรกศาสตร์ แต่ใช้วิธีทดลองเพื่อพิสูจน์สมมุติฐานที่ตั้งขึ้นว่าเป็นจริงหรือไม่ โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับสิ่งทั้งหลายที่นักจักรวาลวิทยาชาวไอโอเนียสมัยก่อนวิทยาศาสตร์คิดกัน เช่น อะไรคือมูลกำเนิดหรือปฐมเหตุของเอกภพ ปัญหาเช่นนี้เป็นของอภิปรัชญา ไม่ใช่ของวิทยาศาสตร์ เนื่องจากไม่มีเครื่องมือหรือวิธีการจะให้ความรู้ในเรื่องนั้นได้

คำสำคัญ: อภิปรัชญา; การค้นหาความจริงทางวิทยาศาสตร์

^๑ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา วิทยาเขตร้อยเอ็ด

^๒ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา วิทยาเขตร้อยเอ็ด

^๓ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Abstract

This article aims to study metaphysics. Which is the first branch of pure philosophy in the world the results of the study showed that metaphysics stems from the astonishment and suspicions of ancient humans on natural and environmental phenomena. From this human curiosity causing humans to search for those realities which the answer may be correct and some incorrect until finally the correct answer it's called metaphysical knowledge. Although divided into a large number but within the boundaries of the three major branches of metaphysics, namely, mentalism and naturalism. Metaphysics is considered the core of the philosophy structure. It is necessary to hold the structure of the ontology as an important component of all things. The structure of the physical universe is good. It's not a problem that metaphysics should answer. It is a function of apparent science, such as astrophysics, etc. These sciences have special principles. Does not use predictive methods of truth and reasoning based on logic but using experimental methods to prove the hypothesis that it is true or not especially the problems with things that Ionian-based cosmologists in the past thought of science, such as what is the origin or cause of the universe. This problem is of metaphysics. Not of science since there are no tools or methods to use to find knowledge in that matter

Keywords: Metaphysics; Foundations of Scientific Search

บทนำ

เมื่อยุคเหตุผลได้เริ่มขึ้นเมื่อประมาณ ๒- ๓ พันปีผ่านมามนุษย์เสื่อมศรัทธาจากแนวคิดเรื่องพระเจ้า เป็นซึ่งถือว่าปฐมเหตุของสรรพสิ่งในสมัยนั้น และพากันตั้งข้อสงสัยใหม่ว่า ปฐมเหตุของสรรพสิ่งไม่น่าจะเป็นพระเจ้า น่าจะเป็นธรรมชาติมากกว่า ต่างก็พยายามคิดหาคำตอบที่แตกต่างกันไปต่าง ๆ นานา เช่น น้ำ อากาศ ไฟ และปรมาณูเป็นต้น ในระยะแรก ๆ แนวความคิดอาจหายาจนมีช่องโหว่ให้คนรุ่นหลังโต้แย้งได้เรื่อย ๆ ละเอียดอ่อนขึ้นจนถึงขั้นที่คิดวิเคราะห์สิ่งที่ป็นนามธรรมได้ว่าเป็นต้นตอ ของสิ่งที่ป็นรูปธรรม นี่คือนิวัฒนาการของกระบวนการค้นหาความแท้จริงซึ่งคนโบราณเรียกกันว่า ภววิทยาบ้าง ปฐมปรัชญาบ้าง จักรวาลวิทยาบ้างและโลกวิทยาบ้าง (เดือนคำดี, ๒๕๓๔ : ๙๖) สุดท้ายยวิชาติที่เกี่ยวข้อง และอีก

หนึ่งที่มาของคำว่า “อภิปรัชญา” ซึ่งแปลตามตัวว่า ปรัชญาอันยิ่งหรือปรัชญาชั้นสูง เป็นคำที่พลตรี พระเจ้า วรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงศ์ประพันธ์ทรงคิดขึ้นเพื่อใช้แทนคำ metaphysics โดยทรงคิดเทียบเคียงกับคำ “อภิศรรมปิฎก” ส่วนเหตุผลที่ทรงคิดบัญญัติคำนี้ขึ้น ทรงอธิบายไว้ว่าคำ (metaphysics) นั้นจะแปลตามมูลศัพท์ไม่ได้ เพราะเป็นคำซึ่งผูกขึ้นเนื่องมาจากเหตุบังเอิญ คือข้อความที่อริสโตเติลแสดงในเรื่อง หลักมูลแห่งวิชาความรู้ที่เรียกว่า First Philosophy นั้นบังเอิญอยู่หลังตอนที่แสดงเรื่องฟิสิกส์ ฉะนั้น การหาคำแปลจึงต้องหาคำซึ่งมีความหมายถึง First Philosophy ในพระไตรปิฎก ซึ่งว่าด้วยเนื้อความอย่างย่ง ฉะนั้นโดยทำนองเดียวกัน First Philosophy ก็อาจแปลได้ว่า อภิปรัชญา ด้วยเหตุนี้จึงได้แปล metaphysics ว่า “อภิปรัชญา” นั่นคือ อภิปรัชญา

ความหมายและขอบเขต

อภิปรัชญามีความหมายรูปศัพท์ ๔ รูปแบบ คือ

๑. อภิปรัชญา ๒. ความรู้ชั้นปรมาตม์
๓. Metaphysics (Meta ta physics) ๔. อตินทรีย์
วิทยาแยกศัพท์ได้ ดังนี้ อภิ + ปร + ชญา, อภิ แปลว่า
ยิ่งใหญ่, ปร แปลว่า ประเสริฐ, ชญา แปลว่า ความรู้

๑. อภิปรัชญามีศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียงกันคือ

ปรมาตม์ แปลว่า “ความรู้ที่มีเนื้อหาหลักซึ่ง
อย่างยิ่ง” ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Metaphysics ซึ่งมาจาก
ภาษากรีกว่า “Meta ta Physika” Meta แปลว่า
หลังเบื้องหลัง ล่วงเลย Physika แปลว่า สิ่งที่อยู่ลึกด้วย
ประสาทสัมผัส

**๒. ความแตกต่างระหว่างตะวันตกและ
ตะวันออก**

อภิปรัชญาทางตะวันออกเรียกว่า “ปรมาตม์”
อภิปรัชญาทางตะวันตกเรียกว่า “Metaphysics” เมื่อ
ตะวันออกค้นพบแล้วก็จะนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต
(อดิศักดิ์ ทองบุญ, ๒๕๒๖ : ๑๐๒) แต่ทางตะวันตกไม่
ได้นำมาใช้ในการดำเนินชีวิต ดังนั้น ถ้ายึดตามภาษา
“อภิปรัชญา” แปลว่า วิชาที่ว่าด้วยสิ่งที่อยู่เบื้องหลัง สิ่ง
ที่อยู่ลึกทางประสาทสัมผัส นักปรัชญาจึงพยายามบัญญัติ
ศัพท์ขึ้นมาใช้คือ “อตินทรีย์วิทยา” อติ แปลว่า ล่วงเลย
อินทรีย์ แปลว่า ประสาทสัมผัสที่รับรู้ได้

**๓. อภิปรัชญายังประกอบด้วยสาขาย่อยอีก
๓ สาขา**

๓.๑ ภาววิทยา (Ontology) ศึกษา
ความจริงสากลของภาวะ (Being) ในฐานะความจริง
สูงสุดของสรรพสิ่ง

๓.๒ เทววิทยา (Theology) ศึกษา
ความจริงเกี่ยวกับพระเจ้า (God) และความสัมพันธ์
ระหว่างพระเจ้ากับจักรวาล

๓.๓ จักรวาลวิทยา (Cosmology) ศึกษา
ความจริงเกี่ยวกับบ่อเกิดและโครงสร้างของจักรวาล
(Cosmos)

๔. นักปรัชญาได้ค้นพบความจริงสูงสุดมี

๓ อย่างคือ

วัตถุนิยม (Materialism) ถือว่าความจริง
แท้ของจักรวาลคือ สสารหรือพลังงาน ไม่ใช่จิต

จิตนิยม (Idealism) ถือว่าความจริงสูงสุด
คือ จิต สสารเป็นเพียงผลผลิตของจิต

ทวินิยม (Daulism) ถือว่าความจริงสูงสุด
เป็นทั้งจิตและสสาร

ลักษณะปัญหาทางอภิปรัชญา

ปัญหาทางอภิปรัชญาหลัก ๆ ก็คือสิ่งที่อยู่
เหนือประสาทสัมผัสหรือ สิ่งที่ยุทธศาสตร์ไม่สามารถ
พิสูจน์ได้เช่น คำถามที่ว่า (สุเมธ เมธาวิทยากุล, ๒๕๓๔
: ๗๘)

(๑) พระผู้เป็นเจ้าเป็นผู้สร้างโลกจริงหรือ

(๒) สิ่งแรกที่เป็นต้นตอของสรรพสิ่งคือ
พระเจ้าหรือธาตุ

(๓) ปฐมธาตุของสรรพสิ่งเป็นนามธรรมหรือ
รูปธรรม

(๔) ปฐมธาตุของสรรพสิ่งคือน้ำ

(๕) สสารเป็นผลพลอยได้ของจิต

(๖) ผี สาง เทวดา มีจริงหรือไม่

(๗) นรกสวรรค์มีจริงหรือไม่

(๘) วิญญาณเป็นอมตะใช่หรือไม่

(๙) อิเล็กตรอน โปรตอน เป็นอนุภาคสุดท้าย
ของสสาร

(๑๐) ปริมาณทางจิต เป็นอนุภาคสุดท้าย
ของสสาร

คำถามเหล่านี้คือ ปัญหาของอภิปรัชญาที่ยังเฝ้าคอยรอคำตอบ มานานนับหลายพันปี

ทฤษฎีทางความจริงใจมี ๕ ประเภท คือ

๑. เอกนิยมฝ่ายจิตนิยม (Idealistic Monism) ถือว่าความจริงสูงสุดเป็นสิ่งเดียว คือ จิต

๒. เอกนิยมฝ่ายสสารนิยม (Materialistic) ถือว่าสสารเท่านั้นที่เป็นความจริงสูงสุด

๓. ทวินิยม (Dualism) ถือว่าสสารและจิตเป็นความจริงทั้งคู่

๔. พหุนิยมฝ่ายจิตนิยม (Idealistic Pluralism) ถือว่าความจริงมีสภาพเป็นจิตแต่มีจำนวนมากมาย

๕. พหุนิยมฝ่ายสสารนิยม (Materialistic Pluralism) ถือว่าความเป็นจริงมีสภาพเป็นสสารแต่มีจำนวนมากมาย

อภิปรัชญากับศาสตร์ต่าง ๆ

อภิปรัชญากับศาสนา อภิปรัชญากับวิทยาศาสตร์ อภิปรัชญากับญาณวิทยา อภิปรัชญากับจริยศาสตร์ อภิปรัชญากับสุนทรียศาสตร์ อภิปรัชญากับตรรกศาสตร์ แต่ในบทความนี้จะขอกล่าวถึงความสัมพันธ์ของอภิปรัชญากับวิทยาศาสตร์เท่านั้น

๑. อภิปรัชญากับวิทยาศาสตร์

อภิปรัชญา คือ การคาดคะเนความจริงก่อนวิทยาศาสตร์

อภิปรัชญา คือ บทสังเคราะห์ข้อยุติของศาสตร์ทั้งหลาย

ฮอฟฟ์ดิง (Hoffding) นักปรัชญาชาวเดนมาร์กกล่าวว่า ปรากฏการณ์หลักมูลกับหลักการของศาสตร์สาขาใดสาขาหนึ่ง มีความสำคัญต่อกันและความสัมพันธ์เนื่องถึงกัน

คาร์ป็นป์ (Carnap) ผู้เป็นปฏิปักษ์กับอภิปรัชญา แต่ก็ยังแสดงความเห็นว่า อภิปรัชญามีวัตถุประสงค์ที่จะจัดประพจน์ความรู้ทางวิชาการต่าง ๆ

ให้เข้าเป็นระบบที่ดี

อภิปรัชญาและวิทยาศาสตร์ต่างกับศาสนาตรงที่ การศึกษาเริ่มต้นด้วยความสงสัยเป็นพื้นแต่ศาสนาศึกษาเริ่มต้นด้วยความศรัทธาเป็นพื้น และศาสนาดำเนินการด้วยพิธีกรรมและการปฏิบัติตามหลักของศาสนานั้น ๆ แต่วิทยาศาสตร์ดำเนินการด้วยการทดลองแล้ว ๆ เล่า ๆ เพื่อค้นหาสิ่งที่ต้องการและอภิปรัชญาดำเนินการด้วยการคิดและทบทวนสนทนาด้วยการวิเคราะห์ (อดิศักดิ์ ทองบุญ, ๒๕๒๖ : ๖๘) การสังเคราะห์และการ วิพากษ์วิจารณ์ประเมินค่าส่วนเป้าหมายของอภิปรัชญา ก็คือ รู้เพื่อรู้ ส่วนวิทยาศาสตร์รู้เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีพและศาสนานั้นเป้าหมายเพื่อความสุข ทางจิตใจ เพื่อจะได้ไปอยู่กับพระผู้เป็นเจ้าหรือเพื่อถึงความหลุดพ้น ฯลฯ

นิยามคำอภิปรัชญาตามทรรศนะตะวันตก

นักปรัชญาหลายท่าน ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของอภิปรัชญาไว้ต่าง ๆ กัน จึงขอนำมาเสนอไว้ ณ ที่นี้เฉพาะทรรศนะที่น่าสนใจ ดังนี้

โดยทั่วไปถือกันว่า อภิปรัชญาเป็นสาขาหนึ่งของปรัชญาว่าด้วยปัญหาพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพของโลกและฐานะของมนุษย์ แต่มีผู้ทักว่า บทนิยามนี้กว้างเกินไป เพราะปรัชญาเองก็อาจนิยามเช่นนี้ได้ด้วยแล้วเสนอบทนิยามที่แคบกว่านี้ว่า “อภิปรัชญา” คือ การศึกษาเรื่องราวหรือสัจ และความมีอยู่ คือ ศึกษาถึงภาวะทั่วไปอย่างใดอย่างหนึ่งของสิ่งทั้งหลาย นอกเหนือไปจากที่วิทยาศาสตร์แต่ละสาขาศึกษาได้ ตามประวัติของปรัชญาตะวันตก ปรากฏว่า บางครั้งอภิปรัชญากล่าวหาว่าเป็นนักขี้สงสัย หรือถูกปรับปรว่า เป็นการศึกษาค้นคว้าปัญหาไร้ประโยชน์ และหาสาระอะไรไม่ได้เลยทีเดียว

คานต์ เคยแสดงความคิดเห็นไว้ว่าอภิปรัชญา คือ การศึกษาทางทฤษฎี และกลวง หนังสือ Critique of Pure Reason (E.G., ๑๙๘๑ : ๔๗) ของท่านถือเอา

เรื่องการวิพากษ์อภิปรัชญา และ กลลงของอภิปรัชญา เป็นเรื่องสำคัญที่สุด

ในช่วงเวลา ๑๐ ปี นับจาก พ.ศ. ๒๔๗๐ ถึง ๒๔๘๐ ปรัชญาของอังกฤษและอเมริกา ได้รับอิทธิพลเป็นอย่างมากจากปฏิฐานนิยม จึงถือว่า อภิปรัชญาไม่ใช่การศึกษาที่ถูกต้อง

ในช่วงเวลา ๑๐ ปี นับจาก พ.ศ. ๒๔๘๐ ถึง ๒๕๐๐ บรรดาของอภิปรัชญาค่อยดีขึ้นบ้าง ถึงแม้ว่าในอังกฤษ ยังมีทฤษฎีใหม่ ๆ หลายทฤษฎีต่างถือว่า ปัญหาทางอภิปรัชญาเป็นปัญหาอันดับรอง คือ ไม่ใช่ปัญหาอันดับแรก เช่น ทฤษฎีเหล่านี้จะถามกันว่า ข้อความของอภิปรัชญา เป็นข้อความชนิดไหน ไม่ใช่ถามว่า อภิปรัชญาคืออะไร (อดิศักดิ์ ทองบุญ, ๒๕๒๖ : ๑๑๒)

นักปรัชญาของออกซฟอร์ดบางคน ได้โจมตีในเรื่องภาษาของอภิปรัชญาไว้หนักกว่านี้เสียอีก เช่น สตรอร์สัน กล่าวเตือนความจำของเราไว้ว่า มีปทัชระและมโนภาพจำนวนมากที่ไม่เปลี่ยนแปลงลักษณะหลักมูลส่วนใหญ่แต่อย่างใดเลยท่านผู้นี้ชี้ให้เห็นว่า อภิปรัชญาพรรณนา กับการศึกษาลักษณะทั่วไปของโครงสร้างทางมโนภาพเป็นอย่างเดียวกัน

แม้ว่าอิทธิพลของปฏิฐานนิยม แห่งพุทธศตวรรษที่ ๒๔ ซึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่ออภิปรัชญาจะยังมีอยู่ก็ตาม แต่อภิปรัชญาก็หาได้เลือนหายไปจากความนิยมของคนในภาคพื้นยุโรปไม่ ยิ่งไปกว่านั้น ความแพร่หลายของปรากฏการณ์วิทยาและเอกซิสเตนเชียลลิสม์ ในสมัยนี้ก็ยิ่งได้ช่วยบำรุงให้อภิปรัชญามีเกียรติภูมิสูงขึ้นพอสมควรในบัณฑิตยสถานของฝรั่งเศสและของเยอรมนีมาจนบัดนี้ (พิน ดอกบัว, ๒๕๓๒ : ๑๓๑)

ทรงสนะเปรียบเทียบ

เนื่องจากคำอภิปรัชญามีความหมายหลายนัย นัยหนึ่งอาจทำให้เห็นว่าอภิปรัชญาไร้สาระ แต่นัยอื่น ๆ อาจทำให้เห็นว่าอภิปรัชญาเป็นเรื่องมีสาระและถูกต้อง ฉะนั้นจึงควรศึกษาให้กว้างขวาง โดยเปรียบเทียบกับ

วิทยาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑. อภิปรัชญากับศาสนา

อภิปรัชญากับศาสนามีความคล้ายคลึงกัน ในลักษณะ ดังนี้

อภิปรัชญาและศาสนามีวัตถุประสงค์ขั้นต้นตรงกัน คือ เพื่อศึกษาเบื้องหลัง ของโลกหรือของเอกภพ ทั้งอภิปรัชญาและศาสนาพยายามที่จะก้าวไปให้พ้นปรากฏการณ์ซึ่งเป็นเสมือนม่านปิดบังความแท้จริงของโลก ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ทั้งหลาย ผู้ที่ก้าวพ้นปรากฏการณ์เหล่านี้ไปเท่านั้น จึงจะมองเห็นความแท้ จริงได้ (หลวงวิจิตรวาทการ, ๒๕๑๐ : ๑๓๔)

ทั้งอภิปรัชญาและศาสนาเน้นถึงการฝึกจิต ว่าเป็นวิธีที่จะนำไปสู่การบรรลุสัจธรรมหรือความแท้จริงได้

ทั้งอภิปรัชญาและศาสนาเชื่อในความ สามารถของจิตมนุษย์ว่าสามารถสัมผัสสัจธรรม โดยตรงได้

ทั้งอภิปรัชญาและศาสนาประเมินค่าของ ปรากฏการณ์ว่า ต่ำกว่าค่าของสัจธรรมซึ่งอยู่เบื้องหลัง ปรากฏการณ์นั้น ๆ

ทั้งอภิปรัชญาและศาสนาเริ่มต้นด้วย ประสบการณ์ของชีวิต ซึ่งทั้ง ๒ ยอมรับว่าชีวิตนั้นมีอยู่จริง และพยายามทำให้บริสุทธิ์และดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

๒. อภิปรัชญากับศาสนาโดยเฉพาะฝ่าย เทวนิยมมีความต่างกัน ในลักษณะ ดังนี้

อภิปรัชญาและศาสนาแตกต่างกันใน ปัญหาเรื่องวิธีการ กล่าวคือ อภิปรัชญาใช้วิธีอุปนัย (inductive = พิจารณาจากข้อเท็จจริงไปหากฎ) ส่วน ศาสนาใช้วิธีนรนัย (deductive = พิจารณาจากกฎไปหาข้อเท็จจริง)

อภิปรัชญาใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ มาพิจารณาสภาพธรรมที่เป็นโลกุตระ ส่วนศาสนาใช้วิธี มอภายถวยชีวิต (ภักดี) ต่อสภาพธรรมนั้น

อภิปรัชญามีฐานะเป็นวัตถุวิสัยมาก่อน ส่วนศาสนามีฐานะเป็นจิตวิสัย

อภิปรัชญาเห็นว่า การค้นคว้าด้วยเหตุผลเท่านั้นจึงจะบรรลุถึงความรู้แจ้งสัจธรรมได้ ส่วนศาสนากลับเห็นว่า ความศักดิ์สิทธิ์ในพระเจ้าเท่านั้น จะนำผู้ปฏิบัติให้เข้าถึงสัจธรรมได้ (พิน ดอกบัว, ๒๕๓๒ : ๑๒๐)

อภิปรัชญาไม่มีศรัทธาล่วงหน้าในสิ่งที่จะศึกษาค้นคว้า แต่ศาสนาเริ่มต้นด้วยศรัทธาในพระเจ้าที่เขารักเคารพและเชื่อถือก่อน

อภิปรัชญามีขอบเขตที่จะต้องศึกษากว้างขวางกว่า คือว่าด้วยความแท้จริงเกี่ยวกับโลกทั้งมวล ส่วนศาสนาว่าด้วยเรื่องพระเจ้าในส่วนที่สัมพันธ์กับมนุษย์เท่านั้น

อภิปรัชญามีเนื้อหากว้างขวางรวมถึงธาตุประกอบของจิตมนุษย์ทั้งมดหรือการรับรู้อารมณ์ (knowing) การสลายอารมณ์ หรือความรู้สึกลึกซึ้งทุกข์และความตั้งใจ หรือเจตนา ส่วน ศาสนาเกี่ยวข้องโดยตรงกับความรู้สึกลึกซึ้งหรือการสลายอารมณ์ซึ่งกลายเป็นศรัทธาออกมา

อภิปรัชญามุ่งเน้นเรื่องจักรวาล ส่วนศาสนามุ่งศึกษาเรื่องตัวตนหรืออัตตาเป็นสำคัญ

อภิปรัชญา ศึกษาเพื่อรู้ความจริงเท่านั้น ส่วนศาสนามุ่งปฏิบัติให้เข้าถึงความจริง

อภิปรัชญา ศึกษาเพื่อให้ความต้องการทางพุทธิปัญญาบรรลุผลสำเร็จ ส่วนศาสนาศึกษาเพื่อให้ความต้องการทางอารมณ์บรรลุผลสำเร็จ (แสง จันทร์งาม, ๒๕๒๖ : ๗๒)

อภิปรัชญาเป็นเรื่องของสมอง แต่ศาสนาเป็นของจิตใจ

สัจธรรม หรือความจริงแท้ของอภิปรัชญามีลักษณะเป็นบุคคลิก และเป็นนามธรรม ส่วนของศาสนาเป็นบุคคลิกและเป็นรูปธรรม

๓. อภิปรัชญากับวิทยาศาสตร์

อภิปรัชญา คือ การคาดคะเนความจริงก่อนวิทยาศาสตร์

นักปรัชญากรีกโบราณยังแยกไม่ออกว่าปรัชญากับสิ่งที่เราเรียกกันในปัจจุบันว่า ศาสตร์ทางกายภาพต่างกันอย่างไร อันที่จริง การศึกษาลักษณะของโลกทางกายภาพเคยถือกันว่าเป็นหน้าที่ของนักปรัชญา เพิ่งมาแยกกันเมื่อไม่นานมานี้เอง และได้ใช้คำว่า natural philosophy เป็นไวยากรณ์กับคำ physics เรื่อยมา นักปรัชญาชาวตะวันตกรุ่นแรก เช่น นักจักรวาลวิทยาชาวไอโอเนียในสมัยพุทธกาล จึงได้ถกปัญหากันในเรื่องมูลกำเนิดของโลก ดังจะได้ยกมาศึกษากันโดยย่อต่อไปนี้ (กิริติ บุญเจือ, ๒๕๒๐ : ๑๐๓)

ทาเลส นักปรัชญาคนแรกที่มีชื่อในประวัติปรัชญา กล่าวว่า “สิ่งทั้งหลายมาจาก น้ำ”

อานักซีเมเนส กล่าวว่า ธาตุประกอบสำคัญ ของสิ่งทั้งหลาย คือ อากาศ หรือ อีเทอร์

เฮราคลีตัส เห็นว่า ไฟเป็นมูลเหตุของสิ่งทั้งหลาย

เดโมครีตัส เห็นว่า โลกประกอบขึ้นจาก ธาตุละเอียดที่ไม่สามารถแบ่งแยกได้อีก คือ อะตอม

การคาดคะเนความจริงสมัยก่อนวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับธาตุประกอบของโลกนี้ ถือกันว่าเป็นเรื่องของอภิปรัชญาและจักรวาลวิทยา

ในปัจจุบัน เชื่อกันว่า เรื่องส่วนประกอบของสิ่งทั้งหลายก็ดี โครงสร้างของเอกภพกายภาพก็ดี ไม่ใช่ปัญหาที่อภิปรัชญาจะพึงตอบเสียแล้ว แต่เป็นหน้าที่ของศาสตร์ทางประจักษ์ ได้แก่ ฟิสิกส์ ดาราศาสตร์ เป็นต้น ศาสตร์เหล่านี้มีหลักการพิเศษ ไม่ใช่วิธีการคาดคะเนความจริง และการใช้เหตุผลตามวิธีตรรกศาสตร์ แต่ใช้วิธีทดลองเพื่อพิสูจน์สมมุติฐานที่ตั้งขึ้นว่า เป็นจริงหรือไม่ วิธีการเหล่านี้รวมถึงการใช้เครื่องมือซึ่งดวงวัดนั้น พวกกรีกโบราณไม่สนใจนำมาใช้ตอบปัญหาดังกล่าว นักวิทยาศาสตร์ในสมัยปัจจุบันส่วนมาก ถ้าไม่

มันใจจะไม่ตอบปัญหาใด ๆ ในทันที โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับสิ่งทั้งหลายที่นักจักรวาลวิทยาชาวไอโอเนียสมัยก่อนวิทยาศาสตร์คิดกัน เช่น อะไรคือมูลกำเนิดหรือปฐมเหตุของเอกภพ เขาจะตอบเลี่ยงไปว่า ปัญหาเช่นนี้เป็นของอภิปรัชญา ไม่ใช่ของวิทยาศาสตร์ เนื่องจากไม่มีเครื่องมือหรือวิธีการจะใช้หาความรู้ในเรื่องนั้นได้

อภิปรัชญา คือ บทสังเคราะห์ข้อยุติของศาสตร์ทั้งหลาย

มีทฤษฎะสมัยใหม่อยู่ทฤษฎะหนึ่ง เห็นว่าแม้ว่าอภิปรัชญาไม่ควรเข้าไปก้าวก่ายในปัญหาที่ศาสตร์สาขาต่าง ๆ ซึ่งมีเครื่องมือปฏิบัติการทดลองอยู่แล้วก็ตาม แต่ก็อาจจะสร้างหลักการทางอภิปรัชญาขึ้นจากรากฐานของสิ่งที่ศาสตร์สาขานั้น ๆ ค้นพบแล้วก็ได้ตาม ทฤษฎะนี้ หน้าที่ของอภิปรัชญา ก็คือ สร้างบทสังเคราะห์ข้อยุติทั่ว ๆ ไป ของศาสตร์สาขาต่าง ๆ ขึ้น และโดยทำนองนี้ ข้อยุตินั้นก็จะบรรลุถึงโลกทรรศน์ที่กว้างขวางกว่าข้อยุติใดๆ ที่ศาสตร์สาขาใดสาขาหนึ่งโดยเฉพาะให้ไว้ นักปราชญ์ที่มีความเห็นดังนี้ เช่น ฮอฟฟдинг นักปรัชญาชาวเดนมาร์กกล่าวไว้ว่า วัตถุประสงค์ของอภิปรัชญา ก็เพื่อบรรลุถึงทฤษฎะที่จะเปิดเผยว่าปรากฏการณ์หลักมูลกับหลักการของศาสตร์สาขาใดสาขาหนึ่ง มีความสำคัญต่อกันและความสัมพันธ์เนื่องถึงกันอยู่

โอกุสต์ กองต์ ได้จัดลำดับศาสตร์ต่าง ๆ ตามเนื้อหาที่แยก ๆ กัน เริ่มต้นด้วยคณิตศาสตร์และจบลงด้วยสังคมวิทยา

มอนตาญ นักปรัชญาชาวอเมริกันเห็นด้วยกับการจัดลำดับนี้ ดังที่ท่านกล่าวไว้ ดังนี้

“ขณะนี้เรามีศาสตร์สาขาใหญ่ ๆ อยู่ ๖ สาขา คือ คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา จิตวิทยา และสังคมวิทยา ตามหลักเหตุผลแล้ว แต่ละสาขาอาศัยสาขาที่มาก่อนตามลำดับ และสามารถจัดเรียงเข้าลำดับเป็น

แบบซึ่งล่อได้หมด แต่ยังไม่มียะไรเป็นตัวเชื่อมโยงซึ่งล่อ เข้าด้วยกัน หน้าที่การเชื่อมโยงนี้แหละที่อภิปรัชญาตั้งใจจะทำอยู่ (พิน ดอกบัว, ๒๕๓๒ : ๑๒๕)

....เราขอน้อมรับด้วยความสำนึกถึงบุญคุณว่า ศาสตร์สาขาต่าง ๆ ได้ค้นพบเรื่องนี้เรื่องนั้นมามากแล้ว แต่เรายังต้องถามว่า ทั้งหมดนั้นคืออะไรกัน แม้คาร์นัฟฟ์เป็นผู้ปฏิบัติกับอภิปรัชญาและมีความเห็นทางปรัชญาแตกต่างกับมอนตาญก็ตาม แต่ก็ยังแสดงความเห็นว่า วัตถุประสงค์ของอภิปรัชญา ก็เพื่อจัดประพจน์สามัญที่สุดที่ว่าด้วยความรู้ทางวิชาการชนิดต่าง ๆ ให้เข้าเป็นระบบที่ดี

นักอภิปรัชญาบางพวกเห็นว่า การรวมข้อยุติของวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ เข้าด้วยกันเท่านั้นยังไม่พอ ยังแคบไป อภิปรัชญาควรจะสร้างเนื้อหาขึ้นจากประสบการณ์ของมนุษย์ทุก ๆ ด้าน เช่น จากบทกวี นิพนธ์ ศิลธรรม ศาสนา รวมทั้งจากวิทยาศาสตร์ และศาสตร์อื่น ๆ ด้วย ทฤษฎะนี้ดูเหมือนจะยอมรับว่าประพจน์ทางวิทยาศาสตร์นั้น มีความสำคัญมาก ไม่ใช่เป็นเพียงความจริงเท่านั้น (ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, ๒๕๔๔ : ๙๕)

แบร์กซอง กล่าวว่า มโนภาพเกี่ยวกับอภิปรัชญาเช่นว่านี้ง่ายเกินไป ทำให้ลดอภิปรัชญาลงมาเป็นสำนักงานลงทะเบียนเก็บคำ เรียงประโยค กำหนดการอ่านออกเสียง และทำให้เปลี่ยนไม่ได้ เท่านั้น ทฤษฎะเช่นนี้ ทำให้อภิปรัชญาทำหน้าที่เพียงรับรองประพจน์ต่าง ๆ ที่จำต้องเชื่อล่วงหน้าว่าเป็นการแสดงลักษณะภาพของสิ่งทั้งหลายที่ถูกต้อง และมีเหตุผลเพียงพอแล้ว โดยไม่ต้องใช้วิจารณ์ญาณของตนเอง

มีผู้วิจารณ์ทฤษฎะนี้ว่า คำบรรยายทางวิทยาศาสตร์นั้น แม้จะเป็นคำบรรยายที่ถูกต้อง แต่ยังเป็นข้อเท็จจริงที่แยก ๆ กันอยู่ และเป็นความจริงด้านเดียว นักอภิปรัชญาผู้เคร่งครัดในการทำหน้าที่รวบรวมข้อความทั่ว ๆ ไปของวิทยาศาสตร์อาจพอใจที่จะเสนอภาพของโลก ซึ่งไม่มีอะไรอื่นนอกจากการคัดลอกข้อยุติ

ทางวิทยาศาสตร์ ทรรศนะดังกล่าว จะมีสัดส่วนจำกัด จึงไม่อาจกินความไปถึงประสบการณ์ขั้นพื้นฐานน้อยต่าง ๆ ของมนุษย์ได้ทั้งหมด

มีผู้สรุปประวัติและเนื้อหาของปรัชญาไว้อย่างน่าสนใจว่า แต่เดิมก่อนที่จะมีวิชาอะไรอุบัติขึ้นในโลก ความรู้ของมนุษย์ทุกอย่างที่ไม่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตโดยตรงแล้ว ต้องนับว่าเป็นปรัชญาทั้งสิ้น เพราะเป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะตอบปัญหาอันเกิดจากความพิศวงต่อความเป็นไปตามธรรมชาติ คำตอบแรก ๆ ล้วนแต่เป็นการเสนอคำตอบที่อาจเป็นไปได้สำหรับปัญหาในระดับนั้นทั้งสิ้น คำตอบไหนมีคนนิยมมากก็ถ่ายทอดกันต่อ ๆ มา คำตอบไหนคนไม่นิยมก็ลืมนานสูญหายไป ครั้นต่อมาได้มีการค้นคว้าเพื่อให้รู้จริงและละเอียดยิ่งขึ้นวิชาใดมีเนื้อหาหากเพียงพอและมีคำตอบที่เชื่อกันว่าแน่นอนตายตัวพอสมควรแล้ว ก็จะแยกออกตั้งตัวเป็นวิชาเฉพาะสำหรับเนื้อหาเฉพาะเรื่อง ส่วนที่เหลือก็จะเป็นเนื้อหาของปรัชญาต่อไป จนกว่าจะมีเนื้อหาเรื่องใดก้าวหน้าไปจนเป็นล่ำเป็นสันเพียงพอที่จะเป็นวิชาเฉพาะได้ก็แยกออกไปเป็นอีกวิชาหนึ่ง เนื้อหาที่เหลือก็เป็นของวิชาปรัชญาต่อไป

ลัทธิสังคมนิยมทางวิทยาศาสตร์เป็นอย่างไร ?

จอห์น ลอค (John Locke) เป็นผู้ก่อตั้งลัทธินี้ เขาถือว่าความรู้คือการถ่ายแบบเช่นกัน แต่คุณภาพปฐมภูมิเท่านั้นที่จะถ่ายแบบเข้าไปในจิตได้ ส่วนคุณภาพพุทธิภูมิไม่จำเป็นต้องถ่ายแบบเพราะเป็นแพทนาการหรือความคิดของจิตอยู่แล้ว เขาจึงถือว่าคุณภาพปฐมภูมิของสสารเป็นวัตถุนิยม ส่วนคุณภาพพุทธิภูมิเป็นจิตวิสัย คือ ต้องขึ้นอยู่กับความรู้ของจิต ถ้าจิตไม่รับรู้จะมีอยู่ไม่ได้เลย (กิริติ บุญเจือ, ๒๕๒๐ : ๑๔๓) เช่น สีไม่มีสำหรับคนตาบอดสี เสียงไม่มีสำหรับคนหูหนวก ดังนั้น ความรู้คือการถ่ายแบบคุณภาพปฐมภูมิของสิ่งภายนอกเข้าไปในจิต ความแตกต่างระหว่างสังคมนิยมทั่วไปกับสังคมนิยมทางวิทยาศาสตร์ มีดังต่อไปนี้

สังคมนิยมทั่วไปกับสังคมนิยมทางวิทยาศาสตร์

๑. สสารมีอยู่อย่างอิสระจากความรู้
๒. คุณภาพต่าง ๆ ของสสารมีอยู่ในสสาร
๓. ความรู้ไม่มี อิทธิพลเหมือนสสาร
๔. สสารคือสิ่งที่มิได้อยู่ตามที่มันปรากฏ
๕. สสารเป็นสิ่งที่มิอยู่โดยทั่วไป
๖. สสารเป็นสิ่งที่มิอยู่โดยทั่วไป

ถ้าถามถึงเนื้อหาของวิชาปรัชญาปัจจุบันก็ตอบได้ว่าเนื้อหาที่วิชาอื่น ๆ เหลือทิ้งไว้ให้ปรัชญานั้นเหลืออยู่เพียงเนื้อหาเดียว คือ เนื้อหาเกี่ยวกับความแท้จริง ซึ่งมีปัญหาต้องค้นคว้าอยู่ ๓ ปัญหา คือ ความแท้จริงคืออะไร What is reality? สาขาปรัชญาที่ค้นคว้าเกี่ยวกับปัญหานี้มีชื่อว่า อภิปรัชญา เรารู้ความแท้จริงได้อย่างไร How to know reality สาขาปรัชญาที่ค้นคว้าเกี่ยวกับปัญหานี้มีชื่อเรียกว่า ญาณวิทยา เราพึงประพฤติตนอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับความแท้จริง How to act according to reality? สาขาปรัชญาที่ค้นคว้าเกี่ยวกับปัญหานี้มีชื่อเรียกว่า จริยปรัชญาหรือจริยศาสตร์ นอกจากนั้น ยังมีเนื้อหาที่ยังผนวกอยู่กับปรัชญา ในฐานะเป็นเครื่องมือของความคิด คือ ตรรกศาสตร์ ซึ่งถือกันว่าเป็นแขนงที่ ๔ ของปรัชญาปัจจุบัน (กิริติ บุญเจือ, ๒๕๒๐ : ๙๔) และตามปกติมักจะต้องเรียนก่อนเรียนปรัชญา เพราะช่วยให้รู้กฎเกณฑ์ของความคิด จะได้นำไปใช้ปฏิบัติในการคิดปัญหาปรัชญา ที่ถูกควรถือว่าตรรกศาสตร์เป็นวิชานำหน้าวิชาปรัชญา

นอกจากจะสนใจค้นคว้าเกี่ยวกับเนื้อหาของปรัชญาโดยเฉพาะดังกล่าว นักปรัชญาปัจจุบันยังสนใจติดตามผลงานของวิชาเฉพาะที่แยกออกไปอีกด้วย คือ วิชาเฉพาะแต่ละวิชาค้นคว้าได้ผลสรุปอะไรออกมา นักปรัชญาที่จะนำเอามาไตร่ตรองต่อไปว่า ยังมีปัญหาอะไรต่อไปได้อีก ซึ่งวิชานั้น ๆ ไม่สามารถจะหาคำตอบได้ นักปรัชญาจะเสนอคำตอบที่เป็นไปได้ให้ขบคิดกันต่อไป

บทสรุป

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า อภิปรัชญาเป็นรากฐานที่สำคัญ เป็นต้นกำเนิดให้มนุษย์แสวงหาคำตอบจากสิ่งเหนือประสาทสัมผัส อภิปรัชญามีหน้าที่สังเกตเพื่อหาคำตอบจากสิ่งสงสัยเหล่านั้น ส่วนวิทยาศาสตร์เป็นฝ่ายพิสูจน์ทางวัตถุหรือสารโดยอาศัยเครื่องประดิษฐ์ที่เรียกว่าเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์นั่นเอง ดังนั้น อภิปรัชญาก็เป็นแปลนหรือแผนที่ๆ ให้นักวิทยาศาสตร์ได้ใช้หลักการทางอภิปรัชญาเป็นแนวทางในการเริ่มสนใจแสวงหาคำตอบจากสิ่งที่

มนุษย์สงสัย จนหายสงสัย ด้วยการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์นั้น แต่บางอย่างวิทยาศาสตร์ก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ เพราะต้องอาศัยเรื่องจิตหรือศาสตร์ภายในมาเป็นเครื่องมือหรือตัวช่วย

ฉะนั้น อภิปรัชญาจึงยังมีความจำเป็นอยู่มากสำหรับการอธิบายถึงจุดกำเนิดของสรรพสิ่ง การดำเนินชีวิต กฎเกณฑ์ทางสังคมตลอดจนเป้าหมายสูงสุดของชีวิตและสังคม อภิปรัชญาจึงเป็นเหมือนนุ้ยอินทรีย์และน้ำสำหรับเติมเต็มสิ่งที่สังคมและวิทยาศาสตร์ยังพร่องให้สมบูรณ์ต่อไป

บรรณานุกรม

E.G. (๑๙๑๘). **Spaulding in the New Rationalism**. New york : Holty.

เดือน คำดี,ดร. (๒๕๓๔). **ปัญหาปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

แสง จันทรวงศ์, (๒๕๒๖). **วิธีสอนของพระพุทธเจ้า**. กรุงเทพมหานคร : กมลการพิมพ์.

ทองหล่อ วงษ์ธรรม, (๒๕๔๙). **ปรัชญาทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์, อธิบายคำ “ปรัชญา” และ “อภิปรัชญา”, ในสมุดที่ระลึกวัน
รณชิตบัณฑิตยสถาน, ๓๑ มีนาคม ๒๔๘๖.

พิน ดอกบัว, (๒๕๓๒). **ปวงปรัชญากรีก**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สุเมธ เมธาวิทยากุล, ผศ. (๒๕๓๔). **ปรัชญาเบื้องต้น (Introduction to Philosophy)**. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.
พรินติ้ง เฮ้า.

หลวงวิจิตรวาทการ. (๒๕๑๐). **ศาสนาสากล**. พระนคร : ลูก ส.ธรรมภักดี.

อดิศักดิ์ ทองบุญ, (๒๕๒๖). **คู่มืออภิปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประยูรวงศ์ จำกัด.

